

ДОКЛАД

Мониторинг на прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция – 2019 г.

Въведение

По силата на подписаното през 2010 г. „Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция” органите за закрила на детето на национално и местно ниво са ангажирани с прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция (за краткост наричан Координационен механизъм), Държавната агенция за закрила на детето в партньорство с Министерство на вътрешните работи, Агенцията за социално подпомагане и Областните администрации ежегодно извършва мониторинг на прилагането на Координационния механизъм. Сключеното споразумение е в изпълнение на чл. 6а от ЗЗДт.

За да се проследява изпълнението и да се оцени ефективността на работата, мониторингът се извършва по утвърдена методология и сравними индикатори. Това позволява да се очертаят също проблемните въпроси, свързани с оптимизиране на работата на създадените по места екипи при предприемането на съгласувани действия във всеки конкретен случай на насилие и злоупотреба с дете.

От началото на 2018 г. ДАЗД въведе електронно отчитане на информацията чрез информационни карти, които се попълват онлайн чрез регистрацията на сайта на Агенцията.

Областните структури изпращат до всички задължително представени институции в междуведомствения екип на местно ниво: Дирекциите „Социално подпомагане”, Районните управления на МВР и общините, като данните се обобщават на областно ниво от Регионалните дирекции за социално подпомагане, Областните дирекции на МВР и Областните администрации. В ДАЗД, като институция с координираща функция, се обобщават и анализират резултатите на национално ниво. Тази организация за събиране и обобщаване на информация, приета от предходните години, е надградена и в края на 2019 г. ДАЗД разработи електронна платформа <https://sacp.kontrax.bg/> за отчитане на дейността на мултидисциплинарните екипи по Координационния механизъм.

По своята същност платформата съдържа информационна карта, с конкретни индикатори, предоставяща възможност за електронно попълване на данните от дейността на мултидисциплинарните екипи по КМ и притежава следните функционалности:

- Защитен достъп с пароли от предварително регистрирани потребители;
- Отдалечен достъп до портала и въвеждане на данни;
- Администриране на портала от определен за целта служител и администратор;
- Въвеждане на данни от всички Регионални дирекции социално подпомагане, Областни дирекции на МВР и Областните администрации в страната;
- Запазване на стари данни в архив;
- Генериране на справки и филтриране на данни.

Този подход е приет, като се отчитат функциите на всяка от ангажираните структури, за да се изследва изпълнението на утвърдения механизъм за взаимодействие и да се изведат препоръки за подобряване на работата и сътрудничеството на институциите и организациите на местно ниво при случаи на деца жертви на насилие или в риск от насилие. Въвеждането на електронното отчитане има за цел както да минимизира и предотврати евентуални неточности, грешки и закъснения в подаването на информацията, така и да улесни институциите в тяхната работа. Не на последно място е и стремежът на Държавната агенция за закрила на детето да работи в съзвучие с настъпващите промени и дигитализация на съвременното общество.

Настоящият доклад включва описателен анализ на данните, очертава идентифицираните проблемните области, съдържа препоръки за оптимизация и подобряване на взаимодействието при работата по случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, за взаимодействие при кризисна интервенция и, където е необходимо, съпоставя данните за 2019 г. с тези за предходните години, с оглед очертаване на тенденции и формиране на адекватни предложения за подобряване работата на екипите на местно ниво.

Съкращения

АСП	Агенция за социално подпомагане
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДДЛРГ	Дом за деца, лишени от родителска грижа (и мн. ч.; също и при други съкращения)
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане“
ЗЗДт	Закон за закрила на детето
КМ	Координационен механизъм
МВнР	Министерство на външните работи
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЕ	Мултидисциплинарен екип
МЗ	Министерство на здравеопазването
МКБППМН	Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните
МОН	Министерство на образованието и науката
МП	Министерство на правосъдието
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ОА	Областна администрация
ОД МВР	Областна дирекция на МВР
ОЗД	Отдел „Закрила на детето“
РДСП	Регионална дирекция за социално подпомагане
РУ МВР	Районно управление на МВР

I. ДАННИ И РЕЗУЛТАТИ

На територията на страната са създадени и функционират МЕ на местно ниво по прилагане на КМ, и е налице сравнително добро взаимодействие между участниците в екипите. На база на информацията подадена от анкетирания се посочва, че при проучването на сигнала и последващата работа по случая, те партнират добре помежду си в екипите. Според получените резултати от всички анкетирани е видно, че на местно ниво има създадени 275, такива екипа за работа по КМ, което е със 8 бр. повече спрямо 2018 г., които работят по приети и действащи правила и процедури за взаимодействие. Задължителните и алтернативните участници в екипите са определени в Споразумението за КМ. (Фиг. 1)

Проследяването на данните на регионален принцип дава информация, че най-много срещи на МЕ са проведени в областите Пловдив (200), Благоевград (123), Пазарджик (120), Софийска област (97), Велико Търново (84), Бургас (74) и Стара Загора (73). Според посочените данни се запазва състава на по-активните области с повече проведени срещи на екипите в сравнение с предходната година. Потвърждава се тенденцията екипите в София-град да имат проведени сравнително малко екипни срещи, предвид числеността на населението и броя на екипите, макар че има почти двойно увеличение спрямо предходната година (9 екипа, 63 екипни срещи за 2019 г. и 37 екипни срещи за 2018 г.).

По данни на РДСП на АСП през изминалата 2019 г. са проведени общо 1 584 екипни срещи, данните от ОД МВР сочат 1 447 срещи, а по информация на ОА срещите са 1 380. За поредна година, независимо от обновения софтуер за набиране на информация, има разминаване в тези данни. Това показва, че трите задължително представени институции не водят еднаква статистика. За целите на анализа се използват данните, подадени от РДСП, предвид тяхната най-пряка ангажираност с разглеждания проблем.

Фигура 1. Ангажирани институции

Екипите провеждат срещи при процедурни въпроси, при първоначално постъпване на сигнала и при проследяване на конкретна работа по случаи. От представената информация за 2019 г. става ясно, че взаимодействието между експертите, членове на екипите, продължава да не е на достатъчно добро ниво, предвид разминаването в посочените данни. Същото е отбелязано и в предходните мониторингови доклади, но не е настъпила промяна.

Задължително представените в МЕ институции (РДСП, кметът и РУ на МВР) имат отговорности по отношение на всеки един конкретен казус, но представянето на данните продължава да не е уеднаквено и това възпрепятства правилното адресиране на превантивни мерки, касаещи рисковите деца и семейства. Несъответствието в подадената информация затруднява създаването на адекватни политики на местно ниво по отношение на целевата група и вероятно се дължи на обстоятелството, че различните институции по различен начин оформят и водят регистрите си, което води до разминаване.

И през 2019 г. екипите на местно ниво са провеждали срещи при първоначалното постъпване на сигнали и за проследяване на работа по случаи. Валидно е и организирането на срещи, насочени към изясняване на различни процедурни въпроси. При отчитане на данните се забелязва, че се запазва тенденцията от предходните години, най-голям брой срещи да се осъществяват при първоначално постъпване на сигнала. При общ брой от 1 283 срещи при първоначално постъпване на сигнали, само 226 срещи са последвали по проследяване и работа по случаи. Съгласно подадената информация от ОД МВР, са проведени общо 1 130 първоначални срещи, а съгласно областните администрации – 1 156 срещи. Както при общия брой екипни срещи, така и тук отново има разминаване при отчитане на данните между отговорните институции. По отношение на броя проведени срещи по проследяване и работа по случаи, данните на МВР сочат 253 екипни срещи, а областните администрации подават информация 198 срещи. Тук отново се вижда нуждата от уеднаквяване на методите за събиране на информация на отговорните институции.

Според обобщената информация от РДСП, през 2019 г. МЕ са разгледали общо 1 544 сигнала. Сигналите и случаите са разпределени по източник на сигнала, вид и източник на насилието, както и по пол и възраст.

- ***Сигнали за насилие според източника на сигнала (фиг.2)***

Водещо място и през този отчетен период заемат сигналите, подадени от МВР (302 бр.), както и тези, подадени от родители (282 бр.), като от тях преобладаващо сигнализируют майките (197 бр.), докато бащите сигнализируют почти два пъти по-малко (85 бр.). Сигналите от съсед са 29 бр., от роднини 49 бр., от познат са 28 бр., а от непознат са 16 бр. От Националната телефонна линия за деца 116 111 през 2019 г. са отчетени повече сигнали, по които се е свиквал КМ – 128 бр., при 90 бр. през 2018 г. През последните години продължава тенденцията за нарастване на сигналите, подадени от родители и се запазва тази за не особено активна намеса от външни за семейството хора.

Прави впечатление, че остава изключително нисък относителният дял на сигналите, подадени от личните лекари на децата, като дори броят на сигналите е еднакъв за последните две години – 31 бр. Сигналите, получени от здравни заведения през 2019 г. (84 бр.), са по-малко в сравнение с 2018 г. (107 бр.). При образователните институции, включително и РУО се наблюдава леко повишение спрямо 2018 г., когато сигналите са били 142, докато през 2019 г. те са 158, като данните сочат, че само 7 сигнала са подадени от РУО, а останалите 157 са от образователни институции. Този факт продължава да предизвиква загриженост, тъй като лекарите и учителите са хората, вписващи се в кръга на доверие на децата и могат по-лесно да различават формите на насилие. Това е по-трудно за външни хора, което съответно биха сигнализирали отговорните институции. Постъпилите през 2019 г. сигнали от специализирани

институции за деца (ДДЛРГ и ДМСГД) са 5, което е драстично по-малко от предходната година, когато постъпилите сигнали от СИ са били 54 бр. Това е напълно обяснимо, предвид процеса на закриване на този тип резидентна грижа и значително намаления брой институции, както и намаляващия брой настанени в тях деца.

Фигура 2. Източници на сигналите за деца в риск, по които са работили мултидисциплинарните екипи

Сигналите, получени от самите деца станали жертви на насилие, са сравнително малко – едва 76, което сочи спад спрямо 2018 г., когато броят им е 84. Постъпилите сигнали от друго дете са едва 17 бр. за 2019 г. Имайки предвид общият брой сигнали и процентното съотношение на сигналите, подадени от самите деца-жертви на насилие, може да се предположи, че децата продължават да не се чувстват достатъчно подкрепени или не познават в достатъчна степен правата си и възможностите за закрила в случаите на насилие. Трябва да се има предвид, че част от сигналите, подадени от самите деца или от други деца, всъщност се подават на НТЛД и влизат в общият брой именно като подадени от този източник, което затруднява точната преценка за причините за малкия брой сигнали от деца.

Въпреки изчерпателният списък с възможно избираеми източници, подали сигнал, и през 2019 г. има подадени данни за сигнали постъпили от други източници. Макар техният брой (253) да е почти два пъти по-малък в сравнение с този за 2018 г. (418), информацията от попълнените отчети сочи, че 16% от подадените сигнали са с неуточнен подател. Допустимо е при попълването на данните, да не са съотнесени правилно всички подаващи сигнал или подателите да са пожелали анонимност, което би довело до такъв брой неуточнени източници. От друга страна се запазва тенденцията за повишена чувствителност към случаите на насилие и за опазване на правата на децата съгласно ЗЗДт., чрез поемане на задължението като

гражданин и/или професионалист за сигнализиране. И през 2019 г. най-малко подадени сигнали има от НПО, едва 0,7%. През 2018 г. са подадени 15 сигнала, а през 2019 г. са едва 11 сигнала.

- **Сигнали по видове насилие (фиг.3)**

През последните години отчитаме сериозно увеличение на броя на сигналите, разгледани от МЕ според вида насилие (за сравнение през 2016 г. са разгледани общо 1 044 сигнала, през 2017 г. – 1 399, през 2018 г. – 1 402, а за 2019 г. те са 1 530). Трябва да се има предвид, че при данните за случаите по вид насилие са отразени и сигналите за едно и също дете, получени от различни източници, както и данните за повече от един вид насилие спрямо едно и също дете.

В периода 2016 – 2017 г. над две пети от всички подадени сигнали, по които се е събирал МЕ, се отнасят до физическо насилие – 41%, като същото се отчита и за 2018 г., като процентът е 42 %. Тази тенденция се запазва и през 2019 г., като процентът отново е 42% или 649 сигнала за физическо насилие.

В сравнение с 2018 г. се запазва процентното съотношение (21%) за сигналите за сексуално насилие. През 2019 г. са отчетени 333 сигнала за сексуално насилие, което съставлява 22% от общия брой. Отбелязва се обаче малък ръст на сигналите за психическо насилие – 24% за 2019 г. (365 бр.) спрямо 19% за 2018 г. През 2019 г. в 14% от случаите, или 219 бр., сигналите се отнасят до пренебрегване, като през 2018 г. тези проценти са били 18%. Прави впечатление, че в годините водещо остава физическото насилие, докато психическото и сексуалното си разменят второто и третото място – през 2017 г. на второ място е било психическото (28%), през 2018 г. сексуалното (21%) и през 2019 г. отново психическото насилие заема второ място (24%). Варира и дела на сигналите, свързани с пренебрегване – при 12% за 2017 г., за 2018 г. данните сочат 18%, а за 2019 г. процентът е 14. Има и 19 сигнала за кибертормоз, което в процентно съотношение е малко повече от 1%.

Фигура 3. Сигнали според вида насилие

С оглед постигане на максимално ясна картина на работата на екипите по КМ и случаите на насилие над деца, в анализа се включват и по-разширени данни за разпределението на случаите на насилие, регистрирани от екипите, според мястото на извършване, извършителя и според пола и възрастта на децата жертви. Тези индикатори са важни за определяне на конкретни препоръки за справяне с проблемите.

- ***Разпределение на жертвите на насилие по пол и възраст***

Разпределението на децата, жертви на насилие по пол и възраст (Фиг. 4) сочи, че и през 2019 г. най-често жертви на насилие стават децата между 12 и 16-годишна възраст, като по-често това са момичета, следвани от децата между 8 и 11 години, като по-често жертви са момчетата.

Тенденцията е към нарастване: данните за 2016 г. показват общ брой жертви на насилие между 12 и 16-годишна възраст 357, за 2017 г. тази бройка е 533, за 2018 г. е 588, а за 2019 г. бройката е 584, което сочи известно стабилизиране и дори намаляване. През 2016 г. момичетата са 200, 356 са за 2017 г., 413 за 2018 г. и 421 за 2019 г. При момчетата – 157 за 2016 г., 177 за 2017 г., 175 за 2018 г. и 163 за 2019 г. В проценти през разглежданата година жертвите на насилие в тази възрастова граница са 72% при момичетата срещу 28% при момчетата.

Във възрастовата група от 8 до 11 години през 2017 г. общият брой на децата жертви на насилие е 230, за 2018 г. е 197 деца, а за 2019 г. този брой е 245 като от тях съответно момчетата са 126 за 2017 г., 94 за 2018 г. и 128 за 2019 г., а момичетата са 104 за 2017 г., 103 за 2018 г. и 117 за 2019 г. Момчетата са 52%, а момичетата 48%. Следващата група деца са тези между 4 и 7-годишна възраст: общо 160 деца, от които съответно 85 момчета и 75 момичета.

Нисък е делът на децата жертви на насилие между 17 и 18-годишна възраст – общият им брой е 104, като от тях 70 са момичета и 34 са момчета, а най-малка е разликата между засегнати момчета и момичета във възрастовата група до 3-годишна възраст 40 момичета и 45 момчета.

Фигура 4. Брой на децата жертви на насилие по пол и възрастови групи

- **Случаите на насилие по място на извършването**

Разпределението на случаите спрямо мястото на извършване на насилие (Фиг. 5) сочи, че насилие спрямо децата продължава и през 2019 г. най-често да се извършва вътре в семейството, като то заема дял от 56% (670 случая за 2019 г. и 603 за 2018 г.). за сравнение през 2016 г. са отчетени 439, а през 2017 г. – 573 случая на насилие в семейството, което показва тенденция за нарастване. И през 2019 г. относителният дял на случаите на насилие в училището и на улицата се запазва – в училище 8,2% (98 случая) за 2019 г. и 8% за 2018 г. и на улицата 7% за 2019 г. и 5% за 2018 г. Данните за 2016 г. са 12% в училището и 9% на улицата, което показва тенденция на намаляване като дялове. Запазва се тенденцията за относително малко случаи на насилие в приемно семейство – 18 броя (1,5%) за 2019 г., като за 2018 г. броят на тези случаи е бил 14. Приблизително същото е процентното съотношение и за случаите в специализираните институции за деца – 21 случая (1,7%) за 2019 г., като за 2018 г. този процент е бил 4%.

През 2019 г. е въведено разширяване на показателите, с оглед обогатяване на възможностите за анализ. Отчетени са 1,8% случая на насилие при близки и роднини, 4,5% на обществено място, 0,9% в интернет, 7,5% при познати, 0,6% при съседни и 0,9% при непознати. Тези показатели са създадени на базата на предходни заявки, изведени от получените отчети и попълването им през 2019 г. сочи, че това е правилната посока за внасяне на максимална яснота при изготвянето на аналитичните документи.

Независимо от допълнените показатели, отново прави впечатление посочените проценти за „Друго“ – 8,6% (103 броя за 2019 г.), макар че се забелязва значително намаляване – за 2018 г. са 22%, а за 2017 е 13%. Не всички отчетели се са посочили конкретика за показателя, но болшинството описания сочат като място на извършване ЦНСТ или резидентна услуга. За съжаление, това все още пречи да се направи задълбочен анализ на местата на извършване на насилие спрямо деца, но дава основания да се преразгледат показателите за още по-подробни разбивки, които да дават възможност за подобряване на анализа. Най-големия брой случаи, описани по този показател, отново са 30 за Пловдив, които посочват преобладаващо като място резидентни услуги, ЦНСТ и съжителства и 21 за Софийска област, като екипите там преобладаващо са подали като допълнителна информация наличието на ранни бракове и съжителства.

Фигура 5. Разпределение на случаите на насилие според мястото на извършване

- **Разпределение на случаите на насилие по извършител**

Разпределението на случаите на извършено насилие според извършителя ни дава възможност да ги анализираме според извършители от кръга на доверие на децата и извън него. За жалост и тази година се запазва високият дял на случаите на насилие в семейството. Съгласно данните за 2019 г. 297 2018 г. най-голям дял на регистрирано насилие отново има от страна на бащата – 25%, като този процент се запазва почти същия като през 2018 г. (23%). Тенденцията обаче сочи покачване и спрямо по-ранни данни – 22% за 2017 г. И през 2019 г. следват случаите на извършено насилие от майката – 19% , което е един от всеки 5 случая, като за 2018 г. процента е бил 17, което отново сочи покачване. От данните се вижда, че в почти половината (44,6%) от случаите извършителите са родителите на детето. Запазва се високият процент на случаите, в които извършителят е познат/съсед – почти 18% за 2019 г. и 16% за 2018 г., като тук отново се забелязва покачване на относителния дял.

Случаите за насилие от друго дете за 2019 г. са 141 или 11,9%, което е по-малко от предходната година (16%). И при този показател са въведени допълнителни разбивки, които да дадат възможност за по-точни справки и подробна статистическа информация. Разпределението според извършителя на насилие от роднина сочи 6,4%, от учител 1,6%, от непознат 2,7%, от неизвестен 1,6%. И тук, както и при мястото на извършване, въпреки подобрите възможности за разпределение, следва да се отбележи сравнително големият дял на критерия „Друго“, съответно 9,6% за 2016 г., 13% за 2017 г., 19% за 2018 г. и 13,5% за 2019 г. В предоставената от задължително участващите структури информация по отношение на този критерий преобладаващо са посочени като извършители приеман родител или партньори на майката/бащата – пастрок, мащеха, съжител, партньор. Сравнително често се среща като извършител на насилие и възпитател/служител в резидентна услуга. Това дава допълнителна заявка от необходимост от още по-подробни разбивки, които от своя страна да дадат възможност за анализ.

Фигура 6. Разпределение на случаите на насилие според извършителя

Обезпокоителни са данните от последните години, че най-близкият кръг на детето е най-често продължава да е отговорен за преживяното от него насилие. Според предоставената информация от РДСП на територията на страната, запазва се тенденцията най-често мястото на извършване на насилието да е в семейството и най-честите извършители да са родителите на детето. В мониторинговите доклади за 2017 г. и 2018 г. се обръща внимание, че са необходими решителни стъпки по отношение на разпознаване на насилието и задължението за сигнализиране при случаи на насилие на съответните органи.

И през 2019 г. не е достатъчно активното привличане във всички срещи на МЕ на алтернативно представените в тях институции, определени в чл. 8 на Споразумението за КМ. Според обобщената информация от РДСП, през 2019 г. на срещите са участвали 1175 представители на алтернативните участници в екипите, като за 2018 г. този брой е бил 1091. И за този отчетен период най-голям е дялът на „Други“ – 71% (833 бр.) като дори е по-висок от този за 2018 г. (66% или 724 бр.). Вписаните в графа „Други“ алтернативни представители са психолог, МКБППМН, НПО, районен съдия и др. Участието на служители от образователните институции заема 21% за 2019 г. спрямо 19% за 2018 г. и се наблюдава сравнителна устойчивост на процентното съотношение (за 2017 г. 22,3%). По отношение на личните лекари също се наблюдава устойчивост на данните – 7,7% за 2017 г., 10% за 2018 г. и 8% за 2019 г. И през 2019 г. е валидна констатираната тенденция в миналогодишния доклад по отношение на недостатъчно участие на представителите на здравните и образователните институции. Макар и устойчив, процентът на участие на образователните институции не е задоволителен, особено предвид обстоятелството, че децата прекарват голяма част от ежедневието си в училище. На практика до голяма степен се разчита именно на представителите на образователните институции да наблюдават тяхното поведение и да разчитат скритите сигнали на насилие. Другите близки до възможността за ранно констатиране на наличие на следи, подсказващи за преживяно насилие са представителите на здравните работници и по-специално личните лекари на децата, тъй като, както беше изложено по-горе в доклада, лекарите могат лесно да различават формите на физическото и друго насилие над деца.

Съгласно представените данни, през 2019 г. МЕ са свиквани в извънработно време общо 3 пъти. Броят на срещите в почивните дни и празнични дни е изключително нисък (само по веднъж за всеки показател). Този резултат е притеснителен, тъй като не става ясно дали причината за този нисък брой срещи на екипа в извънработно време се дължи на липса на необходимост или се дължи на неправилно подадена информация от страна на отчетелите се. При общ брой от 73 случая, изискващи кризисна интервенция, проведени са били 73 кризисни интервенции в 12 от областите на страната.

Трябва да се отбележи, че 100% от нуждите за кризисна интервенция са покрити от екипите, като най-голям е техният брой за столицата, където са проведени 39 такива интервенции, в Шумен – 18, 3 в Монтана, по две в Кърджали, Плевен, Силистра и Софийска област и по една в Благоевград, Бургас, Варна, Добрич и Перник. В 16 области не се е налагало провеждането на кризисни интервенции. Екипът за кризисна интервенция, поддържан от ДАЗД е оказал съдействие в 21 от случаите. Тъй като понастоящем в информационната карта, чрез която се събират данните, не е предвидено попълването на конкретика за тези случаи, за целите на анализа може да се помисли за вариант за предоставяне на допълнителна информация за конкретни примери като илюстрация. Както и в предходни години, така и през 2019 г. професионалистите, които са взели участие при кризисните интервенции извън

задължително представените, са предимно специалисти от неправителствени организации, психолози, общопрактикуващи лекари и социални работници. От подадената информация е видно, че екипите продължават да разчитат предимно на местния ресурс при възникване на необходимост от кризисна интервенция и срещат съдействие предимно от неправителствени организации, ръководещи услуги на съответната територия, както и на учебни и здравни заведения на местно ниво. За четири от областите – Кърджали, Перник, Плевен и Силистра – не е посочено включване на алтернативно представени структури, което обаче не води непременно до заключение, че такива не е имало, тъй като е възможно отчетите се да са допуснали неточности в попълването на отчета.

Изследването отчита намаляване на броя на случаите на насилие над деца, за които е сезирана Районната прокуратура, както и на броя на заведените дела. През 2017 г. Районната прокуратура е сезирана общо по 1565 случая, като по 138 от тях е заведено дело, а през 2018 г. са общо 705 случая, като по 192 от тях е образувано досъдебно производство и по 73 е заведено дело. През 2019 г. случаите, по които е сезирана Районната прокуратура е 780, от които по 240 са образувани досъдебни производства, а по 36 случая е заведено дело. И през 2019 г. се наблюдава драстична разлика между броя на случаите, по които е сезирана Прокуратурата и броя на заведените дела. Това е притеснително, тъй като от подадените числа не става ясно дали случаите, по които не са предприети по-нататъшни стъпки от страна на прокуратурата се дължат на неоснователност на сезирането или причините се дължат на други обстоятелства. Следва обаче да се обърне внимание, че при анализа на информацията за взаимодействието с Районна прокуратура, предвид възможността за един и същи казус да са подадени документи от страна и на трите задължително представени институции, е възможно разликата в сезирането и предприетите по-нататъшни действия да не е толкова драстична.

II. ТРУДНОСТИ И ДОБРИ ПАРКТИКИ В ПРИЛАГАНЕТО НА КООРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ

Както е отбелязвано и в предходните анализи на прилагането на КМ на територията на страната, представителите на ОЗД, РУ МВР и ОА продължават да срещат затруднения от технически характер – не разполагат с автомобили, няма подходящи помещения за срещи на екипа, прекомерна е служебната им натовареност, липсват технически средства (ръкавици, дезинфектанти и др.), което не е предвидено като ресурс и възпрепятства работата на екипите. Продължава и наличието на пропуски в самите действия на екипите по време на кризисна ситуация, което се отразява на качеството на работа. Все още съществува проблема с не достатъчно добре застъпена съвместната дейност с алтернативни специалисти, което намалява качеството и ефективността на функцията на екипите.

За поредна година, от анализа на подадените данни от трите задължително представени структури става ясно, че най-големи затруднения екипите срещат при взаимодействието си с представителите на здравната система, следва образователната и правосъдната. Екипите продължават да споделят, че липсва съдействие от страна на детски психиатри и лични лекари, както и от страна на образователните институции и правосъдната система. Отново изпъква фактът, че основната част от първоначалната и последваща работа е ангажимент главно, а в много случаи и единствено на ОЗД, които не разполагат с необходимите технически, а често и човешки ресурси, за да проявят достатъчно гъвкавост и мобилност при проверката и последващата работа по сигнала.

И през 2019 г. не са предприети действия за промяна в нормативната уредба по отношение обезпечаване работата на екипите по КМ. Включването на текстовете от споразумението в Закона за закрила на детето не променят начина на сформирание на екипите,

тяхната работа и тяхното обезпечаване. Предвид липсата на отделен бюджет за МЕ по КМ, не се събират данни за финансирането – материалното и ресурсно обезпечаване на екипите, които продължават да разчитат на собствените си бюджет и наличности, а това от своя страна далеч не е достатъчно за извършването на качествена и ефективна работа, особено в кризисни ситуации. Това налага необходимост от преосмисляне на нормативната уредба в посока установяване на възможности за финансиране и статут на участниците в екипите.

Както неведнъж е отбелязвано, цитираните трудности и проблеми далеч не могат да бъдат разрешени само от екипите на местно ниво. Необходимо е съдействие на регионално и национално ниво, както и някои законодателни инициативи, които да подпомогнат и обезпечат работата на екипите. И в този мониторингов доклад следва да се обърне внимание, че това, което може да се направи на местно ниво, е да се подобри комуникацията вътре в екипите, да се разработят вътрешноекипни правила за: подаване, предоставяне на информация, обратна връзка за работата по случая, определяне на най-доброто налично място за провеждане на разговори с пострадалото дете и неговите родители, начините за транспортиране при необходимост спрямо наличния автомобилен парк на трите структури и други според конкретните ресурси.

И през 2019 г. остава в сила констатираната при предходни аналитични материали във връзка с КМ липса на единно разбиране за прилагане на механизма и понятието „кризисна интервенция“. Все още битува разбиране, че кризисна ситуация е такава, която възниква извън установеното работно време или в почивни/празнични дни. Въпреки съществуващата процедура, описана в Приложение 2Б на Споразумението за сътрудничество за прилагане на КМ, и през този отчетен период продължава тенденцията за разминаване между задължително представените структури в подадените от тях данни, неразбиране на същността на проблема с детето и около него, реакцията и предприемането на мерки за закрила. Макар и неведнъж на форуми и работни срещи дискутирано, остава проблем и разбирането кой и при какви обстоятелства има право и задължение да свиква срещи по КМ, както и чия е водещата роля.

Въпреки трудностите, данните показват и добри практики при взаимодействие с органите по закрила. Запазва се броят на отчетите добри практики – такива са посочили половината (14) административни области в страната – Велико Търново, Габрово, Пазарджик, Силистра, Ловеч, София-област, София-град, Ямбол, Сливен, Перник, Плевен, Добрич, Кюстендил и Видин.

По данни от РДСП, описаните добри практики се отнасят до успешно партньорство и тясно сътрудничество на местно ниво не само между задължително представените структури, но и с алтернативните представители – специалисти от доставчиците на социални услуги в общността, системата на здравеопазване, образователните структури, полицията, съда и прокурор, което предпоставя добри възможности за адекватни действия на екипите и мултиплициране на опита на тези области.

По отношение на доброто сътрудничество с общините, са споделени добри практики от областите Добрич, Ловеч, Плевен, Ямбол и Софийска област. Като пример може да се посочи община Тетевен, където се изготвя ежемесечен график за дежурни по КМ, като за всяко заседание по КМ изпращат представител, съдействат своевременно по изпълнение на решенията и подкрепя на децата - жертви на насилие чрез осигуряване на СУ в общността. Много добро сътрудничество е споделено и по отношение на община Ботевград.

В община Пазарджик функционира Център "Спешен прием", който осигурява подслон и подкрепа.

В София-град се съобщава за много добро сътрудничество при всички сигнали за деца, спрямо които е упражнено насилие със служителите от 02 РУ и 03 РУ – СДВР, като се извършва съвместна проверка на сигнала.

Област Силистра описват случай на психическо и емоционално насилие над дете, отчуждено от родителите си, при което КМ е свикан четирикратно, като в МЕ освен задължителните членове са призовавани и представители на съд, прокуратура, РДСП, ЦОП, адвокати на страните.

Област Сливен споделят, че РУ на МВР съдействат с осигуряване на транспорт и присъствие на униформени служители. Добро сътрудничество със структурите на МВР описват и областите Велико Търново, Добрич, Пазарджик, Плевен, София област (Ботевград) и Ямбол.

Споделена е необходимостта от наличие и добро сътрудничество с подходящи социални услуги (КЦ, спешен прием) на територията на областите, които да дават възможност за настаняване на жертвите на насилие от областите Ловеч, Пазарджик и Перник.

Данните, подадени от областите Добрич, Кюстендил, Пазарджик, Велико Търново и Плевен показват важността от присъствието и съдействието с психолог, като в повечето случаи такъв специалист е на разположение чрез съществуващите на територията на съответната област дневни и почасови социални услуги.

Много успешно партньорство със съд и прокуратура споделят областите Добрич, Силистра и Ямбол. По-малкото области, които споделят добра практика в работата си с правните структури, отново подсказват необходимост от засилване на това взаимодействие.

Общият поглед върху представените добри практики показва сравнително добро работно взаимодействие, готовност за подкрепа и съдействие, активно сътрудничество, съвместни работни срещи, екипност, добър обмен на информация предимно на местно ниво. Макар и примерите за взаимодействие да не са конкретизирани за всички области, видно е, че близко и добро сътрудничество основно се осъществява между ДСП, кмет и МВР, отчасти с МОН и МЗ, но все още съвместните действия с представителите на съда и прокуратурата не са достатъчно застъпени.

III. ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Както и в предходните години, настоящият документ отразява аналогични препоръки и изводи, тъй като не са предприети на правителствено ниво достатъчно сериозни промени, които да спомогнат за преодоляването на вече нееднократно посочените проблеми пред изпълнението на Координационния механизъм.

За поредна година, от подадените данни и извършения анализ става ясно, че основна пречка в работата по КМ остава недобрата комуникация между задължително представените структури и затруднението при свикването на екипа, както и недостатъчното включване на алтернативно представени участници спрямо конкретиката на всеки отделен случай.

Въз основа на направения анализ и от предложенията на отчетите се институции, биха могли да бъдат направени следните препоръки за подобряване ефективността на Координационния механизъм:

- Да се осигурят необходимите финансови, технически и човешки ресурси за ефективната работа на мултидисциплинарните екипи на местно ниво по прилагане на Координационния механизъм, като се усъвършенства нормативната уредба в посока установяване на възможности за финансиране и статут на участниците в екипите;
- Да се създаде единна информационна система (както е ИСРМ за учениците), в която да е видно какви цели и дейности са заложили всички ангажирани по случая/сигнала институции;

- Да се провеждат редовни съвместни обучения, семинари и работни срещи на представителите на различните институции за работа по Координационния механизъм;
- Да се засили и активизира участието на общините, личните лекари, съда и прокуратурата в работата на екипите;
- Да се осигурят необходимите финансови ресурси за изпълнение задълженията на Държавна агенция за закрила на детето за финансово обезпечаване работата на групата за кризисна интервенция и за извършване на супервизия на служителите на Регионални дирекции за социално подпомагане/Отдели „Закрила на детето“ и на останалите участници в мултидисциплинарните екипи съгласно Приложение № 1 към Споразумението за Координационния механизъм;
- Да се популяризира на областно и общинско ниво дейността на мултидисциплинарните екипи по прилагане на Координационния механизъм с цел повишаване на чувствителността в общественото пространство към темата за насилието над деца с оглед неговата превенция и необходимостта от намеса от страна на граждани и професионалисти в ситуация на регистрирано насилие;
- Да се предостави информация за организации и специалисти при кризисна интервенция, с които ДСП може да осъществи контакт при такива случаи;
- Да се разработят и приемат общи правила за работа съгласно чл. 11 от Споразумението за Координационния механизъм, които да регламентират оперативните въпроси по осъществяване на дейностите от представителите на органите за закрила на детето на местно ниво, като оперативното ръководство на работата на мултидисциплинарните екипи се възложи на началника на Отдел „Закрила на детето“;
- Да се осигури ефективен взаимен достъп до релевантната за Координационния механизъм информация в базите данни на ведомствата страни по Споразумението за Координационния механизъм;
- Да се помисли за премахване на необходимостта от предоставяне на информация от някоя от задължително представените институции чрез писмено искане или доклад, за да не се затруднява спешното предприемане на съответните мерки;
- Да се помисли за евентуална промяна в НК и НПК – при изслушване на дете в щадящо помещение да присъстват разследващите органи, за да се ограничат многократните разпити на детето;
- Да се осигурят тесни специалисти като детски психиатър за възможно най-голям обхват от територията на страната, с оглед подобряване ефективността на работата на мултидисциплинарните екипи по прилагане на Координационния механизъм при специфични и тежки казуси;
- С цел превенция на насилието над децата, да се осигурят в образователните институции от системата на средното образование достатъчно работещи на терен специалисти, като например социални педагози.